

LIETUVOS AIDAS

Einis Vilniuje antradienis, -ketvirtadienis ir šeštadienis su mėnesiniu „Lietuvos Valandos“ priedu. Kainos: metams 6 rub. (12 mar.), pusiai metų 3 rub. 6 mar., trims mėnesiams 1 rub. 50 kap. (3 mar.), mėnesiui 50 kap. (1 mar.). Atskiras numeris — 5 kap. (10 f.). Redakcijos adresas: Vilnius, Benediktinų g. 2-2. Lietuviškai rašant reikia dėti adresą: An die Pressestelle Ob. Ost, IV für „Lietuvos Aidas“, Deutsche Feldpost 166.

Skelbimų kainos: šeštadienio skelbimams per savaitę 15 kap. (30 f.), butų ir darbo skelbimams tokiai pat per savaitę 10 kap. (20 f.); trečiadienio skelbimams per savaitę 75 kap. (1,50 mar.). Skelbimą pakartojant nuleidžiamas procentas. Skelbimai priimami laikraščio Administracijoje, Vilniuje, Benediktinų g. 2-2, tam tikrų agentų ir visoje skelbimų įstaigoje.

Vyriausiasis redaktorius A. Smetona, artimieji bendradarbiai: M. Biržiška, P. Bugailiškis, P. Klimas, kun. dr. J. Stankevičius, agr. A. Stulginskis, dr. J. Šaulys ir A. Žmuidzinavičius.

№ 22 (70)

Vilnius, antradienis, 1918 m. vasario mėn. 19 d.

II metai

LIETUVOS TARYBA skelbia

Lietuvos nepriklausomybę

Lietuvos Taryba savo posėdyje vasario m. 16 d. 1918 m. vienu balsu nutarė kreiptis į Rusijos, Vokietijos ir kitų valstybių vyriausybės šiuo pareiškimu:

Lietuvos Taryba, kaip vienintelė lietuvių tautos atstovybė, remdamos pripažintąja tautų apsisprendimo teise ir lietuvių Vilniaus konferencijos nutarimu rugsėjo m. 18—23 d. 1917 metais, **skelbia atstautanti nepriklausomą, demokratiniiais pamatais sutvarkytą Lietuvos valstybę su sostine VILNIUJE** ir tą valstybę atskirianti nuo visų valstybinių ryšių, kurie yra buvę su kitomis tautomis.

Drauge Lietuvos Taryba pareiškia, kad Lietuvos valstybės pamatus ir jos santykius su kitomis valstybėmis privalo galutinai nustatyti kiek galima greičiau sušauktas Steigiamasis Seimas, demokratiniu būdu visų jos gyventojų išrinktas.

Vilnius, vasario 16 d. 1918 m.

Lietuvos Tarybos nariai:

Dr. J. Basanavičius, K. Bizauskas, M. Biržiška, S. Banaitis, P. Dovydaitis, St. Kairys, P. Klimas, D. Malinauskas, V. Mironas, St. Narutavičius, A. Petrulis, Dr. J. Šaulys, K. Šaulys, J. Šernas, A. Stulginskis, A. Smetona, J. Smilgevičius, J. Staugaitis, J. Vailokaitis, J. Vileišis.

Del nepriklausomybės paskelbimo

Laukiamoji valanda išmuše. Šeštadienį, vasario 16 d., Lietuvos Taryba vienu balsu nutarė paskelbti Lietuvos nepriklausomybę ir kreiptis į Rusijos, Vokietijos ir kitų valstybių vyriausybes tam tikru aukščiausiu spausdinamu pareiškimu, prašydama jų pripažinti nepriklausomą Lietuvos valstybę.

Įvyko, ko visa Lietuva senai troško bei laukė. Ir Lietuvos Taryba, pasiryžusi prie šito žingsnio, išpildė tik aiškiai tautos valią, kartkartėmis ir įvairiais būdais išreikštą.

Nuo šios valandos Lietuvos valstybė, Lietuvos Tarybos keliama, atgimsta iš nauja. Atgimsta kartu mūsų vaidentuvėje ir visa virtinė jos kūrėjų bei gynėjų, o ypačiai visos ellių eilės tų jos gavintojų, kurie, valstybei žlugus, puolėsi įkelti ją vėl ant kojų žodžiu, raštu, darbu.

Lietuvos valstybė buvo žlugusi. Bet jos ideja, reikalas ją vėl atgaivinti buvo likęs gyvas. Iš pradžių gaivinama vien tarp aukštesniųjų luomų, ta savos valstybės atnaujinimo ideja plečiasi pamažu vis plačiau ir plačiau, kol apima jį pagaliau pačių plačiųjų mūsų visuomenės sluoksnių. Ir mes matome jau 1905 metais, jog susirinkęs Vilniū vadinamas Didysis Seimas, taikindamas prie ano meto sąlygų, stato drąsų Lietuvos savarankiškumo reikalavimą. Tai jau nebe vieno kurio luomo, o visos plačiosios Lietuvos visuomenės reikalavimas, kurios nuemonių reiškęjas ir buvo anas Seimas.

Nuo to laiko mūsų visuomenės politikos sąmonė dar labiau brendo ir aiškėjo. Geriausiai matome tai, ištikus didžiajam pasaulio karui, kuris kaip tik visu sunkumu gulė be ko kito ir ant Lietuvos bei lietuvių tautos. Lietuvos kraštas buvo paverstas karo lauku, lietuvių tauta pasijuto tarp dviejų ugnių. Ir nežūrint, jog lietuvių karo atsikimavo buvo suskaidyti, atskirti vieni nuo kitų, išmėtyti po įvairias, kovojančias tarp savęs valstybes,—jie vis delto istengė, nepriklausomai vieni nuo kitų, vienodai nusistatę delei svarbiausio savo politikos reikalo — Lietuvos ateities.

Ar tai paimsiame Amerikos lietuvius, ar tai gyvenančius neutralinėse valstybėse lietuvius emigrantus, ar pagalius Rusijos lietuvius, — visų jų norai ir pageidavimai, viešai pareikšti ir liečią Lietuvos ateitį, atitinka nutarimą, kurį yra priėmusi Lietuvos konferencija, posėdžiavusi Vilniuje rugsėjo 18—23 d. 1917 metais, o kuriuo remdamos ir skelbia dabar Lietuvos Taryba Lietuvos nepriklausomybę.

Skelbdama Lietuvos nepriklausomybę, Lietuvos Taryba pildo tokiu būdu ne tik lietuvių Vilniaus konferencijos nutarimą, bet ir aiškiai apsiereiškusi lietuvių tautos liepimą.

Sunkią valandą, kada karas nenustoja vis dar siautęs, atgimsta mūsų valstybė. Todėl išanksto

galima jau spėti, jog jos kėlimosi darbas nebus greitas ir lengvas.

Ir sunkių valandų turės be abejoimo pergyventi dar Lietuvos Taryba, bedirbdama priruošiamąjį darbą, kol nebus sušauktas steigiamasis seimas, kuriam teks galutinai nustatyti ir patys atgimstančiosios valstybės pamatai ir jos santykiai su kitomis valstybėmis.

Tamė darbe reikalauja todėl ir laukia Lietuvos Taryba užuojautos, supratimo ir pagalbos iš plačiosios Lietuvos visuomenės, kurios reikalams juk ji tik ir tetarnauija.

D-ras J. Šaulys

Lietuvos Tarybos vicepirmininkas.

1918 m. vasario 16 d..

Daug sunkių dienų pergyveno mūsų tauta. Tarp laimėjimų, piktų kovų ir skaudžių nelaimių ėjo metų metai, amžių amžiai. Užpuolė mus pagaliau šis pasaulio didysis karas, išsklaidė, sutremė mus, sunaikino. Bet dvasia ir tiek metų žiauriai slopinta tautos ugnis neužgeso. Ji rusėjo mūsų tėvynės mylėtojų širdyse, nuolat plėtė, liėtė nudžiūvusius ir numirkusius tautos daigus, juos uždegė ir meilės liepsna surišo. su gimtine. Dar daug, berods, yra tos ugnies nepaliestų atžalų mūsų tėvynėje. Daugelis jų net, tarytum, nesijaučia savo prabočių sūnūs bėsa. Bet mes žinome juos mūsų gimtuosius ir tikruosius brolius esant ir netikime, kad jie nuo mūsų amžinai nusišalintų, nuo mūsų nuklystų. Mes tvirtai tikime mūsų tautos atgimimu ir tik ieškome kuopatogiausių jam sąlygų. Visas mūsų gyvenimas buvo kova del jų.

Tik atsiminkime spaudos draudimo gadynę. atsiminkime 1905 metų ir jų Didįjį Vilniaus Seimą, atsiminkime sunkias Rusijos reakcijos grumtynes! Ir per šį karą—kiek padėta pastangų mūsų idejoms, mūsų siekimams sustiprinti, jiems parodyškinti. Sunki karo našta ir svetimų valdovų letena mūs ne tik neužgniauzė, bet priešingai: mes čia galutinai pajutome tą vergiją jau nebe-pakęstiną.

Išspradžių Vilniaus inteligentų būrelis, paskiau iš visų Lietuvos kraštų sukviestas vadinamas Organizacijos Komitetas, pagaliau plati Konferencija (rugsėjo mėn. 1917 m.) tą mintį brendo. Visos Lietuvos atstovai šį kartą jau nesivaizdino savo ateities kitaip, kaip nepriklausomos savarankiškos valstybės pavidalu. Bet keliai dar nebuvo aiškūs, nors siekimai jau buvo tvirti. Ir tiems siekimams pasiekti buvo didžiu įsitikėjimu išrinkta Lietuvos Taryba.

Taryba, savo uždavinį sargiai dabodama, ilgai blaškėsi karo valdžios replėse. Nematydami jokios permainos, žmonės dargi nustojo tikėję kokia nors Tarybos galia. Pati Taryba rodėsi esanti pasiryžusi padaryti pirmą žingsnį, kad tik greičiau nors viena šviesesnė kibirkštėlė įskristų į tamsią tėvynės dabartį ir ateitį.

Šimtmečių audros, tėvynės kančios ir kankynės. jos sūnų dejavimai po nuožmių kankintojų rykštėmis—visa tai gudžiu aidu gaudžia užburtoje pilyje. Kunigaikščio veide išraižytos visos bočių žemės nelaimės, jo žvilgsnyje spindi visas bedugnės skausmas ir ilgėjimos.

Štai žvelgia jis į nuskurdusią, pavergtą tautą, kurios bočiai laisvi, kaip sakalai, skrajojo tėvynę gindami. Maskolių gaujos, kurios drebėdavo nuo vieno jo vardo, viešpatauja jo tėvynėje, čaižo kančiais pavergtas minias ir triumfo balsu gieda «requiescat» lietuvių sielai. Kartus likimo šypterėjimas lydi milžino žodžius: «Nelaimingieji nukritę areliai!»

Bet brėkšta naujos gadynės gaidgystė, bręsta prikamuotoji siela prie darbo žygio ir užburtojo milžino žvilgsnis lydi naujas pastangas.

Štai užia negirdėta neregėta vėsula, kokios amžiai nėra matę—pusės žmonijos karas.

Suvirpėjo milžino krūtinė,—bet, tik gilus atodūsis sugaudė šventoj žemėlėje. Tačiau žvilgsnis, bemaurojais amžių gijas, paregėjo bebrėkstančios aušros žymes ir prtvino beribiū lūkesiu ilgesiu.

Išvydo nuskurdusios tautos vadovai Laisvės dievaitę ir buvo bepuolę ant kelių... prieš galinąjį Mamoną, kuris laikė apglobęs tą stebuklingąją dievaitę.

Sudrebėjo iš pykčio ir skausmo milžino krūtinė, o amžių samanomis apaugę lūpos karčiai šnabždėjo: «Vergai, vergai! Aš laisvę gyniau ir laisvės stekiau, kaip laisvas arelis, ir nesilenkiau prieš audrą! O jūs bijotės pakelti surakintų rankų, i kurias įsiėdė ligi kaulų vergystės parčiai, bijotės ištiesti jų į savo tautą, kad ji nepamatytių jūsų apipuvusių žaizdų!.. Griausmingu aidu atsiliėpė senojo valdovo sostinė ir pabudusios tautos vadai vienu smugiu sutraukė aprūdijusius pančius ir tvirtai metė obalsį:

„Nuo šios valandos Lietuva yra nepriklausoma valstybė“.

Tokiu širdies skausmu Taryba ėjo į pirmąsias derybas su Vokietijos vyriausybe gruodžio mėn. 11 d. Kai Vokietija ir Rusija viešai pripažino tautų apsisprendimo teisę, Taryba matėsi galinti iš to padaryti savo išvadas, kaip jas, būtent, buvo nurodžiusi Vilniaus konferencija. Sunkiai ir toli gražu ne reikiama aiškiais sąlygomis teko Tarybai tos išvados daryti. Vokietijos vyriausybė čia žiūrėjo ne tiek pripažintos liuso apsisprendimo teisės, kiek, žinoma, ganė savo interesus. Leisdama Lietuvai pasiskelbti nepriklausoma valstybe, ji drauge reikalavo įartimų ryšių su Vokietija tam tikrų konvencijų pamatais.

L. Taryba, gerai numanydama pačios Lietuvos reikalą turėti tam tikrų santykių su vakarų kaimynais, taip pat vaduodamas konferencijos nutarimais, apskritai, principė nematė tuose ryšiuose nieko priešinga. Ji juos suprato, žinoma, tiek, kiek jie ištikrųjų Lietuvai bus reikalingi ir galės bendrai tikti abiem pusėm, Lietuvos nepriklausomybei nepakenkdam. Be to, pačius tuos santykius nustatyti Tarybos žvilgsniu turėjo ir galėjo tik steigiamasis Lietuvos Seimas.

Nuo gruodžio 11 d. praėjo mėnuo, o mūsų kraštas senoviškai arba dar sunkiau buvo karo naštos slėgiamas, ir pati Taryba buvo palikta čia bejėge žiūrėtoja. Ligi jos priedavo šimtai skundų, šimtai pagalbos šauksmų, bet ji nieko padėti negalėjo. Maža to. Vokiečių vyriausybės atstovai, saviškai aiškindami gruodžio 11 d. sutartį, davė suprast, tarytum Lietuva jau esanti susirišusi su Vokietija tam tikromis konvencijomis ir jog iš to ji jau turinti teisės daryti praktikos išvadų. Ji dengėsi pačių lietuvių tariamuojū sutikimu! Seimininkavo būdas mūsų krašte ir vokiečių spauda čia papildė tuos aiškinimus.

Taryba, žinoma, į gruodžio dokumentą žiūrėjo, kaip kad ji buvo žiūrėjusi ir išspradžių.

Būtent, jog Steig. Seimas yra vienintelė įgaliota įstaiga nuolatiniams santykiams su kaimynais nustatyti ir kad Taryba čia gali atlikti vien priruošiamąjį darbą ir tik laikinai paimti į savo rankas krašto tvarkymą ir apsaugą. Todėl po tokių «paslėptųjų aneksionistų» aiškinimų Taryba jau, suprantama, nebegalėjo to neaiškiaus dokumento, dar kartą notifikuoti ir, tarytum, sąmoningai tą aneksionistišką aiškinimą prisiimti. Del tos pat priežasties nepriklausomybės skelbimas buvo kelias atvejais atidėtas ir net laikinai suskilo pati Taryba.

Tuo būdu priėjo vasario 16 d. Tai buvo diena, kurią Taryba, bendrais Lietuvos reikalais vedina, vėl suėjo į tvirtą vienybę ir visi jos nariai vienu balsu nutarė paskelbti Lietuvos nepriklausomybę taip, kaip to krašto interesai reikalauja ir kaip tat leidžia pripažintoji liuso tautų apsisprendimo teisė. Tai yra galutinas L. Tarybos žodis, kurs nebegali jau būti atšauktas. Mūsų istorijoje jis yra naujos gadynės pradžia.

P. Klimas.

Lietuvos Taryba narys.

Juoz. Pajaujis

Amžių balsai

Mes norim būti liusoi, kaip bočiai buvo. Verčiau mirti, o ne vergystėje vergauti! Mes tikime Aukščiausioju ir nesibijome žmonių galybės!
(Šilleris—„Wilhelm Tell“).

Nuo žemės, pasrūvusios milijonų žmonių kraujais, aplietos tūkstančių motynų ašaromis, kyla tirštas ūkas ir dengia tamsia skraiste žmonijos ateitį. O per tuos kraujo ir ašarų garus skverbiasi veržiasi taip pat kruvinai betekančios saulės-laisvės spinduliai ir skaudžiai skrodžia akį, pripratusią tamsybėse žvalgytis.

Ateities spindulių virpėjimas susiduria su dūsliais praeities amžių balsais ir tveria milžinišką melodiją, šviesią, kaip milijonai saulių, galingą, kaip angelo trimitas.

Lietuvil Jei tavo širdy laisvės troškimas dega, ne vergo - niekšo vergiški jausmai glūdi—suprasi tą amžių balsą.

* * *

Ne vienas jau šimtas metų stūkso Lietuvos sostinėje garsinga Gedimino pilis. Amžius slenka po amžiaus, karta nyksta po kartos, laisvųjų ainiai vergais tampa ir vaikai mynioja švenčiausias tėvų brangenybes—tik viena pilis stovi sau rami, vienoda, tik šiek tiek apšiupejusi ir visuo-met, rodosi, nejautri.

Bet nejautri tik tam, kurs su ja jausti nemoka.

Seniems vaidenosi, o šiandien lietuvių širdis junta, kad pilies kalno viduje plaksnoje galingo Gedimino dvasia. Kad galėtume nusikratyti pilkojo gyvenimo vargais rūpesniais ir įsiklausyti į amžių gaudesį, išvystume, jog visa mūsų žemelė yra užburta pilis, kurioje tebeplasnoja senojo kunigaikščio dvasia.

Senoje Gedimino pilyje galingu gaudesiu susidūrė du aidu: dabarties ir praeities. Nuo užburtojo valdovo veido nuslinko tamsūs liudėsio debesys, ir skaiustus ateities šypsojimas lydėjo tolimųjų amžių balsą: «Verti yra savo laisvųjų bočių tie ainiai kurie ryžtasi patys siekti laisvės. Lai būna šviesūs jų keliai». Ir sklido garsėjo balsas po Lietuvą plačią.

Tautos Laisvės ištroškus

Nuo Redakcijos. Straipsnis parašytas š. m. sausio 8 d., gavus autoriui žinią, kad tą dieną Lietuvos Taryba skelbianti Lietuvos nepriklausomybę.

Iš «Stockholms Hospits» hotelio man tematyti keturkampis kiemas, iš visų keturių šonų apstatytas aukštais namų mūrais. Žemai žemai jo dugnas, užkrėktas mažesniais trobesiais, ir vos kelias sieksnių neužimto pado. Gilu ir siaura. Engia dvasią.

1918 metų sausio mėn. 8 diena.

Tokia dargana, kokios šiemet dar nebuvo buvę šiame šiaurės krašte. Smulkios snaiguolės, verpetais sukdamosios tarp mūrų, miltais byra iš viršaus; kitos švirksčia aukštyne iš apačios, lyg kiemas būtų pasidaręs didžiulis kaminas apačioje būtų kas pasistatęs milžiniškas dumplės ir visa pajėga stengtųsi sugražinti dangui visa tai, ko jis, neskundėdamas, beria.

Šiandien sausio 8 diena.

Pilka pilka, net tamsu. Reikia pasišviesti elektros šviesa, kad galėtumei raišyti; net mintyti: tamsoje aš nei savo minčių nematau. Ir Elektros man negana: aš trokštu, aš pasilgau—Saulės.

Tik ar ji bėra? Kiek tai jau dienų, kaip jos nei žymelės nebematyti; nebešvisteli nei tekant, nei sėdant... Yra ji, yra! Neįtikinėjite mane! Nes ji — turi būti, ta šviesa, kuri gaivina ir ūpo duoda. Ji ištikis, nuramins Ora, orablaivins ir mano

Vokiečių štabo pranešimas

Vasario m. 18 d.

Vakarų žone

Daugelyje fronto vietų vakarop pradėjo smarkiau šaudyti armotomis. Pėstininkai tekovojo žvalgų kovose.

Giedram šaltokam ore lakūnai veikliai darbavosi dieną ir naktį.

Karo įtaisymai už priešininko fronto buvo gausiai apmėtyti bombomis. Vienas lakstytuvas užpuolė Londoną.

Abi pastarąsias dieni buvo oro kovose ir nuo žemės šaudant nutrenkti 16 priešininko aeroplanų ir 2 balionu.

Kituose frontuose

Nieko nauja.

Pirmasis vyriausiasis kvartirmeisteris
Ludendorff.

Vasario m. 17 d.

Vakarų žone Flandrijoje ir apie Artois pradėjo smarkiau šaudyti. Vokiečių lakūnai naktį apmėtė bombomis Anglijos miestus ir šiaurinį Prancūzijos pajūrį.

Rytų žone vasario m. 18 d. 12 val. dieną pasibaigia mūšių pertraukimo sutartis.

Plačiame pasaulyje

Vokietijos reichstago dalykais

Iš Berlyno vokiečių valdžia praneša, kad vasario 16 d. bundesratas priėmė įstatymo sumanymą del reichstago sąstato. Jame tarp kita ko padidinama reichstago atstovų skaičius ligi 441 (ligi šiol 397). Be to didesnieji miestai sudaro atskirus rinkimų rajonus. Berlynas renka 10 atstovų, Teltov — 7, Hamburgas — 5, Leipigigas — 4, kiti gi po 3 ar po 2.

Mūšių pertraukal pasibaigus

Vasario 16 d. praneša iš Berlyno, jog vasario 10 d. jau žinomame pareiškime Trockis Rusijos vardu pažadėjęs užbaigti karą ir įvykdyti demobilizaciją, bet tuo patim atveju atsisakęs pasirašyti po taikos, sutartimi. Be to, Trockis, atsisakydamas dalyvauti parengtame posėdyje, kuriame sąjungininkai būtų išdėstę savo nuomonę, pertraukęs derybas. Delei rusų pareiškimų vienpusiškumo karo stovis ne tik nėsąs prašalintas ir taika nėra užėmusi jos vietos, bet, priešingai, atsisakymas po taikos sutartimi pasirašyti sudaręs aplinkybes jau nebe galimas taikai padaryti.

Gruodžio 15 d. 1917 m. raštas ir savo turiniu mūšių pertraukimo sutartis, kad tuo būdu priėjus

kiemelį, gilų kaminą. Nušvies, patvirtinkite! Jau aš gesiu Elektra ir laukiu. Nuo vieno laukimo ir gilaus įsitikinimo jau man šviesiau ir Oro pilkumas nebetoks tūštąs.

Šiandien sausio 8 diena.

Visa, ką matau, man šiandien simboliška ir reiškia tolimą mano Tėvynę. Pasaulis—šiandien man didelė didelė pilis. Valstybės—dideli dideli jos kvartalai. Lietuva—mažas mažas viename tų kvartalų kiemelis, apstatytas svetimais mūrais, prikriktas visako svetima. Tačiau ji dar turi bent kiek laisvo dugno, kur kruta žmonės ir dirba — Laisvės šviesą; renkasi į tą dalį kiemo paskelbtų senovinę Krašto laisvę sugrįžus.

Lietuva, vėl nepriklausoma, tai mano Saulė, duosianti man gyvybę ir ūpą. Lietuvos širdis ir galva, Vilnius, toli nuo manęs. Vis delto jo ir mano minčių ir jausmų vilnys nepalieka manęs nutolus, riša mano sielos esybę su ju.

Jau aš jaučiu ateitančią mano Saulės, Tėvynės Laisvės, šviesą. Ji dar man nepašvietė, nes ir jos spinduliai reikia laiko erdvės tolybei perdurti. Bet eina jau, eina... Sveika gi, Šviesybe, kuri ir Vilčių srityje tebebūdama, jau laimini sielą!

Kam gi man reikia tos Laisvės? Ar aš žinau? Aš tesijaučiu be jos baigias vyti. Ir kam man teirautis? Argi teiraujas Augmuo, gerdamas Saulės šviesos? Yra Saulės—jis slamantrus, žalias ir tar pus; plačiai žydi, smarkiai kvėpia, gausiai dera. Nėra Saulės — liūsta, nyksta, lėpsta ir — miršta. Sveikas — džiugina ir gairina pasaulio pasaulį; menkas — tetinka po kojų pakrėkti ir sumindžioti.

Kiti Tautos Laisvės Saulės vietoje žada užsidedgi, sako, dar skaitesnę Šviesą, Elektros šviesą; Tautos Nepriklausomybės vieton padėti — atskirų žmonių laisvelę. Gerai ir tai; tik negana. Mano laisvė—man tešvies; elektros kriaušė tėra skaiti mano kambarėlyje. O aš ištroškęs, kad visos atskirų piliečių švieselės, į vieną susidėjusios, sutvyskėtų tokia skaitystė, kad jos pašvaistę išvystų ir kraštas žemės. Man skaitesnis Saulės kamuoilis už Elektros kriaušę. Man brangesnė Lietuvos laisvė; nelaisvoje Tėvynėje — aš tik bejuostis, o nelaisvas.

Kun. Juozas Tumas-Vaižgantas.

prie taikos. Del to Rusijos, bolševikai, atsisakydami nuo taikos, kartu atsisakę nuo tolmesnio mūšių pertraukimo. Atsisakymas pasirašyti esąs lygus ryšių sutraukimams. Tuo remiantis vokiečių valdžia patraukusi pertraukianti mūšių sustabdymą. Tatai stsitiko vasario 10 d. Todel praėjus nuo to laiko 7 dienoms vokiečių valdžia, sulyg sutarties imasi lluso veikimo visose srityse.

Didžiausia sąjungininkų ofenzyva

«Frankfurt Zeit.» praneša iš Genevos: Pasak prancūzų karo ministerijos žinių, visuomenė esanti rengiama prie didžiausios santarininkų ofenzyvos, kuri turinti įvykti artimiausiomis dienomis, kaip esą manoma, metinėse sukaktuvėse kovos ties Verdun.

Lenkijos valdžia prieš Brastos politikas.

«Ber. Lok.» vasario 16 d. praneša iš Varšavos, jog lenkų laikraščiai skelbia Regentų Tarybos atsišaukimą į lenkų tautą. Atsišaukime pabrėžiama, jog vidurinės valstybės garantavę Lenkijos savarankiškumą ir lenkų valstybei žadėję draugišką pagalbą ir paramą; bet jos Lenkijos atstovų neįsileidę Lietuvos Brastos taikos klausimui svarstyti ir taiką su Ukraina nusipirkę už lenkų provincijas, kuriose gyventojų dauguma esą lenkai ir katalikai ir kurių visai nebuvę atsiklausta, kokion valstybėn jie norėtų priderėti.

Tuo žygiu du karalių aktu del Lenkijos nustoją pamatinės vertės.

Ruoša į naujas kovas

«Deutsche Tageszeitung» praneša iš Petrapilio: Pasak bolševikų spaudos, «sovjetų valdžia imasi priemonių», kurios leidžia spėti, kad fronte vėl prasidėsia kovos «Wlast Naroda» praneša, kad Leninas noris susitarti su Kaledinu, pasiūlydamas jam paliaujį vidaus kovas ir pradėti vėl drauge kariauti su bendru priešininku. Del to vyriausias vadās Krylenko išleidęs atsišaukimą į visus buvusius generolus, kuriame jie kviečiami vėl grįžti kariuomenėn.

Anglijos karo valdžios permaina

Iš Londono praneša: Vyriausiojo štabo viršininkas Sir William Robertson atsistatydino; jo vieton yra paskirtas Sir Henry Wilson.

Ukraina šaukiąsi vokiečių pagalbą

W. T. B. praneša iš Berlyno, kad ukrainiečių delegacija buvusi Lietuvos Brastose įteikusi vokiečių valstybės valdžiai raštą, įvardytą: «Į vokiečių tautą». Jame ukrainiečiai skundžiasi bolševikų užpuolami ir prašą vokiečių paramos.

Politikos pasitarimai Berlyne

«Berl. Tag.» praneša, jog paskutiniųjų pasitarimų metu tarp partijų vadų didžiūmos ir valdžios atstovų, pastarieji pareiškę noro, kad taikos sutartys su Ukraina būtų svartomos visų pirmiausia, ir kad jos trečiadienį, vasario 20 d., būtų perskaitytos visomis trimomis kalbomis. Valstybės kancleris prieš svarstysiant sutartis manęs pasakyti įžangos kalbą. Platesnė valstybės kanclerio politikos kalba esą laukiama tiktai bendruose ginčuose del biudžeto.

Ryšiai rusų su vokiečiais sutrukę

Vasario 16 d. iš Berlyno praneša, jog vokiečių komisija, o kartu su ja ir kitos sąjungininkų komisijos, vakar, vasario 15 d., išvažiavę iš Petrapilio; ir šiandien rytą begrįždamos jau pervažiavę vokiečių linijas.

Amerikos kareiviai fronte

«Berl. Lok.» rašo: Pasak «Zür. Morgenztg.» žinių, rytinė Prancūzijos atvažiavusi Amerikos armija arti 70000 kareivių.

ŽINIOS IŠ LIETUVOS

Vilniuje

Lietuvės katalikų moterys organizuojasi. Vilniaus lietuvės moterys suskato organizuotis į Liet. Katalikių Moterų Draugiją. Ruošiami yra įstatai.

Po visą kraštą

Mūsų mokyklos

Joniškėlio apskrityje, kurio gyventojų skaičius siekia arti 55 tūkstančių, turi 34 liaudies mokyklas (tame skaičiuje 8 dviklasės) su 3000 vaikų. Taigi tūkstančiui gyventojų atsieina 54 mokiniai. Prie rusų valdžios Joniškėlio apskrityje buvo tik 20 mokyklų. Bet visgi dar žymiai jaučiamas mokyklų trūkumas: vietinės vokiečių valdžios yra išskaityta, jog tik pusė privalančių vaikų lankyti mokyklas jose mokosi. Visos šios 34 mokyklos yra kimštė prikimštės mokinių, o dar daugelis kaimų reikalauja naujų mokyklų, bet mokytojų trūksta. Visose mokyklose mokytojai turi mokyti sulyg valdžios programa. Visose mokyklose, be Želmelių dviklasės mokyklos, yra viskas išgudoma lietuvių kalba, vokiečių gi kaibai skiriama viena pamoka kasdien, kaip svetimai kalbai. Po Naujų metų daugumas mokytojų pradėjo

steigti vakarinius kursus suaugusiems, kurie no romis mūsų jaunimo lankomi.

Paidagogikos žinių kai kurie mokytojai gavo Kauno ir Mintaujos mokytojų kursuose, bet dauguma—Pasvalio kursuose, kurie tęsėsi nuo birželio 18 d. ligi liepos 27 d. 1917 m.

Šiemet nuo Velykų Linkuvoj žadama atidaryti lietuvių gimnazija. Ši gimnazija steigiama tam tikro komiteto, kurio pirmininkas yra vietinis Linkuvos klebonas. Iš pradžios joje žada mokytojauti Ign. Brzozauskis (kaipo vedėjas), M. Kripas, P. Spūdas ir J. Gobis. Tuo tarpu gimnazijoje bus atidarytos pirmosios keturios klasės. Mokinų spėjama būsią daugiau, kaip šimtas.

Mokytojas J. Gobis.

Klovainiai (Joniškėlio apskr.). Be vakarinių kursų, kurie dirba nuo pereinų metų gruodžio 10 d., o nuo sekmadienio sausio 27 d. yra atidaromi antri kursai, kurie dirbs tik šventadieniais ir skyriami suaugusiems nemokantiems rašyti. Klovainiuose yra skaltomos šventadieniais žmonėms paskaitos, taigi kursuose mokslas prasidės tuojau po paskaitų. Ten bus išguldoma: lietuvių rašyba ir daillaraštis, pradedamoji aritmetika, liet. istorija, fizikinė geografija ir svarbiausios žinios iš botanikos, zoologijos ir higienos, viskas bus išguldoma trumpai ir prieinamai.

Mokytojas J. Gobis.

Mūsų draugijos

Mosėdis (Sedos apskr.). Nežiūrint į sunkias karo aplinkybes, «Blaivybės» draugija nesustoja veikusi. Sausio 27 d. buvo metinis blaivininkų susirinkimas; buvo paskaityta pajamų ir išlaidų apyskaita. Revizijos komisija sąskaitų knygoje rado, jog draugija 1917 m. pradžioje turėjo kasoje 485 rb. 52 k. 1917 m. paimta metinio mokesnio 113 rb. 50 k. ir aukų 30 rb. 50 k. Išviso kasoje būta 629 rb. 52 k. Išlaidų 1917 metais buvo 34 rb. 70 k. Taigi liko kasoje 1918 metams 594 rb. 82 k.

Naujai įstojo į «Blaiv.» d-giją 10 naujų narių, taip kad išviso «Blaiv.» draug turl 589 suaugusių narius.

Iš senosios valdybos pasiliko: pirmininkas kun. Gabrielaitis, išdininkas klebonas Venckavičius ir tarybos nariai, kita gi dalis buvo naujai renkama. Perskaičius draugijos įstatus buvo kalbama apie susirinkimams bei kitiems draugijos darbams buto įsisteigimą. Toliau buvo pasakytos saktmės, iš blaivininkų tarpo — «Pasikalbėjimas dektinės su blaivininku»; paskaityta apie knygų skaitymo naudingumą; pagaliao buvo išdalinę kalendoriai «Aušros Vartų» ir laikraščiai «Vienybė» ir «Lietuvos Aidas»

Puipkis.

Mūsų teatras

Seinai. Po ketverių su viršum aitrausio gyvenimo metų vasario mėn. 2 dieną turėjome kiek viešos pramogos: mūsų jaunimas, vietos mok. Dereškevičiaus pastangomis, surengė vakarą. Vaidino «Amerika pirtyje» ir padainavo kelioliką tautos dainelių. Vaidinimas—su mažais trūkumais — patenkino žiūrėtojus. Pradėjus trečiąją veiksmą, netikėtai sugriuvo kronsis su gulinčiu ant jo Bekampiu. Tuojau nuleista uždanga, «nelaimė» pataisyta ir vaidinimas tęsta toliau. Dainelės buvo padainuotos gražiai, išskyrus Kudirkos himną, kurs, tiesą pasakius, retai kur išeina kaip reikiant. Salę dabino Vytis su pora vėliavėlių. Dainininkės buvo tautiniais rūbais pasipušusios.

M. D.

Kalesninkai (Rodunės apskr.). 1916 m. vasarą Kalesninkuose mokytojų rūpesniu buvo surengta du vakaru. Didžiuliame Kalesninkų dvaro kloune buvo įtaisyta puiki scena. Pirmą kartą suvaidino «Vagys», o antrą kartą liepos 16 dieną «Verpėja po kryžium» ir «Džukas ir žydas». Per abu kartu žmonių buvo labai daug, vos sutilpo teatre. Vakaraus visl buvo patenkinti. Po vaidinimo Valkininkų choras padainavo bent kelioliką dainų.

Žiezirba.

Ivairios žinios

Skuodas (Sedos apskr.). Skuodo apylinkė yra pats žymiausias žiemos vakarų Lietuvos kraštas. Skuodas stovi daugelio kelių mazge: per Skuodą eina kelias nuo Telšių, Sedos, Ilakių per Darbėnų Kretingon ir Palangon; nuo Varnių, nuo Salantų, Mosėdžio į Kuršą, vienas Liepojon, kitas Prėkulin. Tai pats didžiausias kryžkelis be kitų kelių-kelelių. Netoiiese stovi Liepoja, kurion eina įvairūs «transportai», duodą bedarbiams žmonėms užsiėmimo, ir tuomi Skuodas labiau yra liuosas nuo įvairių nenaudėlių. Skuodas stovi arti Bartavos ir Luobos upių santakos ir karo laike susilaukė net geležinkelio. Bažnytinis žvilgsniu Skuodas yra 15-os parapijų dekanatas.

O kur keli upeliai krūvon sueina, ten ir vanduo sraunesnis. Taip ir Skuodo lietuvių gyvenimas turėtų virte virti. Bet, deja, atvažiavusiam iš Lietuvos, kur tėvynės pulsas labiau plaka, Skuodo atmosfera rodosi truputį tvanki. Skuodiškiai nesuprato, kad tai geriausias prekybos ir pramonės punktas ir užsileido maitinti daugiau kaip šimtu

žydiškų krautuvių... Mugių ir prekymečių būdavo daugybė, nes apie Skuodą daugybė didelių kaimų, netoliese (už 3 varstų) Kuršas ir latviai naudojami Skuodo prekėmis. Tuo tarpu lietuvių krautuvių teatsirado vos keturios. Mat, mūsų «vargš žmoneliai» ilgai nesusipranta. Bet juk ir «patarėjų» nebuvo. Kodel Skuode negalėjo atsirasti «vartotojų draugijos» krautuvė, nemoku išaiškinti. Nebuvo čionai nė draugijų. Susilaukus (pirm karo) 2 monopolijų, daugiau kaip 20-ties alinių, atsirado neilgam viens kitas veiklesnis kunigas. Tad 1914 m. buvo įsteigta «Blaivybės» draugija, kurios dabar visai nebegirdėti, nors žmonės netikėtai daug anodijos geria. Dar seniau čionai buvo įsteigtas «Saulės» skyriaus knygynėlis, apie kurį dabar nieks nebesirūpina, tarsi laukia, kada tos knygos išnyks ir nebedarys «klapato». Karui užėjus viskas dingo. Vietoje buvusios keturklasės miesto mokyklos ir kelių liaudies mokyklų, čionai antrus metus tegyvuoja dviklasė mokykla su 2 mokytojais. Bažnytinis giedojimas stovi bene tik žemiau, negu kitose dekanato bažnyčiose. Čia jau nebereikia sakyti, kas kaltas. Kada ne-kada čia girdėjai šikių toki chorą. Mokyklos vaikai mėgina giedoti, bet jie turi taikintis prie netaisyklingo žmonių giedojimo ir nustoja ūpo. Kodel visa taip iširo? «Mums vedėjo nėra», — sako žmonės. Žmonės puikiai užjaučia kiekvieną kilimo momentą. Gaila, kad nieks nenuvyko Vilniaus konferencijon ir nieko apie tai žmonėms nepranešė!.. Čion gal vaisingiau darbuotųsi viens kitas jaunuolis, kad būtų pritarimo, užuojautos silpno diego pradžiai.

K. B.

Visiems, kas nori gimtosios kalbos geriau pasimokyti

«L. A.» № 18 (66 buvo pabrėžta, kaip yra svarbu visiems šiandien savo gimtoji kalba išmolti ir taisyklingai, grynai ji vartoti. Intelligentams ir mokytojams, sodžiaus jaunimui ir šiaip mūsų susipratusiems tautiečiams čia patartume tam tikslui naudotis tam tikromis knygomis.

Visų pirma reikia pažinti kalbos gramatika ir sintaksė. Tas bendros kalbos taisyklės mes randame **Damijonaičio Lietuvių kalbos gramatikoje** (išl. Vilniuje) ir **Rygiškių Jono Lietuvių kalbos sintaksėje** (išl. Seinuose 1911). Bet kadangi Rygiškių Jono knyga yra sunkokai išdėstyta ir dabar jau išparduota, tai lengviau yra naudotis **P. Klimo Lietuvių kalbos sintaksė** (išl. Vilniuje, Lietuvių Mokslo D-jos). Tai yra ta pati Rygiškių Jono sintaksė, tik sklandžiau ir trumpiau sutvarkyta, taikant mokyklų reikalui.

Kalbos mokantis reikia žinoti ne tik jos taisyklės. Reikia taip pat atsiųpinti nuo įprastų paklaidų savo kalbą vartojant. Per ilgą svetimų kalbų įtaką į mūsų šnekamąją ir rašomąją kalbą nejučiomis įsikverbė visokių svetimybių, kurios mūsų kalbą teršia. Todel reikia mokėti tas teršalas išmesti, jo atsiliuosuoti. Tuo tarpu čia mokytojas yra mūsų didžiausias kalbos žinovas ir prityręs jos taisytojas jau minėtasis **Rygiškių Jo-**

nas (Jablonskis). Įvairias mūsų rašytojų klaidas įsistebėjęs, jis jas surašė ir atitaisė savo knygelėje: **Rašomosios kalbos dalykai**, Liet. Mokslo D-jos išl. Vilniuje. Ta knygelė kiekvienam reikia atsidėjus bent keletą kartų perskaityti ir gerai galvon įsidėti.

Be tų knygų toliau geriausia yra skaityti grynai taisyklinga kalba parašytos knygos ir iš jų galvon dėtis mūsų kalbos formos ir išsireiškimai. Iš nedaugelio tokių knygelių čia patarsime šias įsigyti:

Lietuvių pasakos, Vilnius, 1905 m. «Aušros» leidimas (15 kap.).

Visuomenės įnamiai, Vilniuje, 1908 m. (60 kap.). **Žemaitės Raštai**, Leonų išleidimas, sąsiuviniai I-VII, Vilniuje 1913—14 (ne senieji išleidimai) po 20 kap. sąsiuvinys.

Skaitymu knyga, Vilniuje, 1916 (suruošė P. Klimas), kaina su apt. 1 rb. 65 kap.

Tas visas knygas kalbos mokymosi reikalui išskaitęs ne vieną kartą, bet pakartotinai, atsidėjus, savo domę atkreipus į išsireiškimus, į sakinių suderinimą, į atskirų žodžių vartojimą,—kiekvienas lietuvis jau bus tiek kalbos pramokęs, jog galės tikrai inteligentiškai savo gimtąją kalbą vartoti ir ja rašyti. Kur bus neaiškumų, svyravimų, abejojimų, jie ilgainiui patys apsilýgins, jau sąmoningai savo kalbą tiriant ir ją tikrinant.

Kalbos iš tų knygų mokantis, nereikia kol kas per daug akies kreipti į rašybos smulkmenas. Tos knygos, berods, ne visai vienoda rašyba ir parašytos (ypačiai Visuomenės įnamiai). Rašyba tačiau dabar jau yra tiek čia, tiek Rusijos lietuvių tarpe maždaug galutinai nusistačiusi ir visi Vilniaus laikraščiai, taip pat Mokslo D-jos vadovėliai eina jau vienoda rašyba. **Liudas Gira** ruošia tam tikslui lietuvių visuomenei platų rašybos vadovėlį, kurs galės čia visiems daug padėti ir rašybą suvienodinti. Tas vadovėlis žada netrukus pasirodyti.

..... Ir šis ir tas .....

Cukraus produkcija iš burokų. Vokiečių pramonės statistininkai paduoda apskaitę, kiek pastaraisiais metais buvo išdirbama Europoje cukraus iš cukrinių burokų. Skaičiai rodo milijonus centnarų:

	1917/18	1916/17	1914/15
Vokietijoje	32.00	31.00	52.00
Austrijoje-Vengrijoje	13.40	18.88	32.05
Prancūzijoje	4.50	4.14	6.73
Rusijoje	22.00	26.50	39.55
Belgijoje	2.60	2.70	4.08
Olandijoje	5.00	5.36	3.06
Švedijoje	2.66	2.36	3.08
Danijoje	2.30	2.26	3.06
Kitose valstybėse	4.00	5.00	7.34
Išviso	88.46	98.22	153.94

Iš šitų skaičių matyti, kad karas cukraus išdirbimą Europoje sumažino kuone pusiau.

Ar žinau

Mokyklų reikalams

Quedlinburgo civilių belaisvių bei laisvųjų darbininkų aukos

K. Kuklis iš Vilniaus	1	—
A. Dabrilka iš Ženepišių	1	—
A. Dabrilka iš Ženepišių	1	—
T. Zakovič iš Vilniaus	3	—
B. Rakiski iš Vilniaus	1	—
T. Rakiska iš Vilniaus	1	—
A. Garionis iš Kiauleikių	2	—
J. Ribinska iš Vilniaus	—	50 pf
M. Liutkevič iš Polijanovcų	—	50
N. Kasper iš Tabališkių	—	25
M. Karpinek iš Sabakincų	—	50
M. Astrapovič iš Dubenkių	—	50
A. Šepet iš Vilniaus	—	50
A. Stocka iš Staboliškių	—	50
V. Utovka iš Venzaščiznos	—	50
J. Byk. iš Varšuvos	—	50
V. Bachulski iš Varšuvos	—	25
H. Gaikovski iš Sabakincų	—	50
B. Ruchlevič iš Koškų	—	50
K. Korpuč iš Pečiuliovčių	—	50
R. Maliavka iš Vilniaus	—	50
J. Kerosiński iš Varšuvos	—	50
P. Margevičius iš Tauragnų	2	—
Jonas Žilėnas iš Inkartų	2	—
Vlad. Gimžauckas iš Kemešių	1	—
Dom. Kunigėlis iš Juodiškių	2	—
Anksčiau surinkta (žitr. «L. A.» 20 63) № 6)	—	—

Viso labo . . . . . 70 136f.

Redaktorius-leidėjas **A. SMETONA**

Kas nori mokytis

raidžių rinkti knygų ir laikraščių spaustuveje, tesikreipia tuojau į **Lietuvių Komitetą** šiuo adresu: **Vilnius, Lietuvių Komitetas, Didžioji g. 30 kun. P. Dogelis** (Wilna, Grossestr. 30. Das Litauisches Komitee, für P. Dogelis, Pfarrer). Nuo mokinių raikalaujama: 1) amžiaus—nejaunesni kaip 14 metų bernaičiai. Pagaudaujama, kad būtų suaugę, 2) mokslas—mažą mažiausia baigusieji liaudies mokyklą. Lietuvių Komitetas sušelpęs, duodamas išlaikymą ir butą, kol mokins negalės pats tau pragyvenimui užsidirbti. Per kelis mėnesius mokins jau galės pusėtinai rinkti ir neblogiausio užmokesnio gauti.

CARBOLINEUM „DURO“
(huosai išvežamas)
bertainiams po 30 mrk.—100 kilo netto
Bertainių talpumo arti 200 kilo
Bertainiai skyrium atskaitomi siunčiant
Patogios kainos.
Gebr. C. O. Weber, Duesseldorf 17
Chem. techn. fabrika.

Vienintelė Vilniuje lietuvių
Fotografija
ir Cinkografija
«A. Jurašaitis»

Skuodiečiams!

Pranešame, kad «LIETUVOS AIDAS» galima pirkti ir užsisakyti pas **JONĄ JAZBUTĮ**

Skuode.

Ten pat gaunami ir kiti lietuvių laikraščiai.

Medžiai statymui arba kurui

galima pirkti per viešus pardavimus 1918 m. vasario mėn 21 d.

Il apleistųjų namų valdomosios miesto Komisijos Biure, Vilniaus gatv. № 25.

Tikslesnių žinių galima patirti ten pat kasdien nuo 11 ligi 1 val. po pietų.

II NUOVADOS GLOBĖJAS.

Iš 5 į 6 vasario mėn. dieną 1918 metais

pavogta juoda, trumpa kumelė.

Paskutinės dešinės kojos pakinktis be plaukų. Žinios siųsti Bernardui Vėtui Keršuliškin, Kupiškio parap. ir Kupiškio apskr. Pranešėjui bus atlyginta.

**Rytų prekybos ir amatų Bankas
Poznaniuje, Karaliaučiuje**

Akeijų kapitalo ir atsargos arti 40,000,000 mk.
45 skyriai Rytų Vokietijoje.

Skyriai Varšuvos gener.-gubernatorijoje:
Kališiuje, Kutno, Lodziuje, Mlavoje, Plocke, Sosnovicuose, Varšuvoje, Vloclavke.

Skyriai Rytų Vado srityje:
Baltstogė: Vokiečių gatvė, 2 (Ritzo viešbutis);
Gardinas: Cerkvės gatvė, 1;
Kaunas: Kaiser Wilhelm str. 31.
Libau, Didžioji gatvė, 20;
Vilnius: Didžioji gatvė, 66.

Atlieka laiku visus banko reikalus.

Stogų dengiamas poperis I a derva teptas
Lekierių surogatai, šviesūs Vyns
Norogai ir tt. pard.
Pomm. vyriaus. ūkio D-ija Liepoja.

Dviejų medinių / Padų
trejų geležinių / gamintojas

**Padų apsaugotojai
plieniniai**

mediniai padai mediniai užkulniai kamašų sagutės gaunamos

Hoeltke ir Bormann

Eisenwarenhandlung Tilsit
Tel. 93

Visokių priruošiamųjų mašinų

maisto, pašaro, džiovini-mo, konservų pramonei, visokio didumo, gerai su-taisytų teikia

Freiburger Trocknungs-werke; G. m. b. H. Freiburg i./Badeu.
Pirmos rūšies rekomenda-cijos. Nedidelės kainos.
Greitas pristatymas.
Braižiniai ir pasiūlimai do-vanai.

Atstovas: Louis Schefer, Breslau, II Taudentzinstr 38.

Dr. Zimmermann's Expres-Darre
Geriausiai sutaisyti
Džiovinamieji aparatai
javams pašarui ir tt. džiovininti
Ligi šiol išduota 1400 įtaisymų,
Pristato per 2—3 savaites kurie per dieną suvartoja 275 000 centnerių Pristato per 2—3 savaites

Dr. Otto Zimmermann & Heinr. Weyel, Ludwigshafen a. Rh.